

Dönüştüren Şiddet: Totalitarizm

İbrahim Halil YILDIRIM*

Özet: Çalışmanın amacı, totaliter ideolojilerin şiddet ile olan ilişkisini belirlemek. Totaliter anlayışın güç kazandığı toplumların benzer siyasi ve sosyolojik özellikleri genel bir çözümleme yapılmasına imkan tanıyor. Yirminci yüzyılın ilk safhalarında güç kazanan Nazizm ve Faşizm gibi totaliter rejimlerin sağladığı bir çok gözlemsel bilginin ışığında totaliter anlayışı, şiddet ile olan doğal ilişkisini açıklamak adına derinlemesine incelenmiştir. Totaliter anlayışın kitlesel harekete dönüşmesi ile birlikte dönemin şartlarının imkan tanınması halinde geniş ölçeklere dağılması totalitarizmin insan psikolojisi ile olan doğrusal ilişkisini kanıtlar niteliktedir. Bu çalışmamızda totalitarizmin, şiddetle olan ilişkisini açıklayabilmek adına şiddeti iki biçimde inceledik. Totaliter anlayışın bütüncü anlayışının kişisel özellikleri yok etmesinin yanı sıra bu konuda taviz vermemek adına güç üzerinden şiddet uygulaması totaliter anlayışın hem en güçlü hem de en anti sempatik özelliğidir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru en güçlü totaliter rejimin (SSCB) yıkılması ile bir kez daha gözler önüne serilen totalitarizmin yol açtığı yıkım bu çalışmamızda yol gösterici olacaktır. Bütüncül anlayışın bir gereği olarak farklı olana düşman olan totaliter anlayışlar şiddet üretmekte ve toplum içerisinde ki bireyleri, ideolojinin tasavvur ettiği ideal insan tipine dönüştürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kitle, Totalitarizm, Şiddet, Liberalizm

Abstract:The aim of the work is to determine the relation of totalitarian ideologies to violence. Similar political and sociological characteristics of societies in which totalitarianism gains power allow for a general analysis. In the light of a lot of observational information provided by totalitarian regimes such as Nazism and Fascism, which gained strength in the early twentieth century, totalitarian mentality was deeply explored in order to explain the natural relationship with violence. With the transformation of totalitarian conception into mass movement, the distribution of the conditions of the period in large scales in the form of possibility, proves the linear relationship of totalitarianism with human psychology. In this study, we studied violence in two ways in order to explain totalitarianism and its relation to violence. In addition to destroying the personal qualities of the totalitarian understanding of totalitarian conception, the practice of violence through force in order to make concessions on this issue is both the most powerful and the most anti-sympathetic feature of totalitarian conception. Towards the end of the twentieth century, the destruction caused by the collapse of the strongest totalitarian regime (USSR) and the totalitarianism which has once again been revealed will be a guide in our work. Totalitarian insights that are hostile to the different as a necessity of holistic

* İnönü Üniversitesi/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ Malatya

understanding generate violence and transform the individuals in society into the ideal human type that ideology envisions.

Key words: Mass, Totalitarianism, Violence, Liberalism.

Giriş

Yeryüzünün incelenmeye en muhtaç ve anlaşılması en zor varlıklardan biri olan insan bu çalışmanın da merkezinde yer almaktadır. Bugün için insanın doğasına dair birçok şey söylemek mümkün olsa da bu tespitlerin kaynağını oluşturan gözlemlerin merkezinde tartışmasız tarih disiplini yatmaktadır. Bilgilerimizi hızlı bir şekilde gözden geçirdiğimizde ilk olarak avcı toplayıcı grupların var olduğunu görürüz ve ekolojik düzen insanoğlunu yerleşik hayata yönlendirdiğini de hatırlarsak, mitleşmiş ilk tarım devrimini aklımıza gelir. İnsanların tarımla birlikte yerleşik hayata geçmeleri toplum mefhumunun da doğuşuna sebebiyet vermiştir. Toplum, özü itibari ile içerisinde ki bireylerden etkilenip yeniden içerisindeki bireyleri etkileyen bir olgunun karşılığı olan bir kavramdır. İnsanoğlu var olduğu süreçten beri insanla birlikte toplum kavramını da evrilmiştir.

Fransız devrimi sırasında ortaya çıkan ideoloji kavramı ve ulus devlet anlayışı tarihsel süreç içerisinde çok ciddi değişikliklere sebep oldu. Zaman kavramının dışında en iyi yönetim sistemini arayan ideologlar, ideoloji savaşlarının başlamasına da sebep olduğu düşünülebilir. Sanayi inkılabı ve küreselleşme sürecinin ardından uluslararası Pazar sisteminin bir gereği olarak krizlerin siyasi sınırlar tanımaması siyasi iktidarları bir çok tedbir almaya zorlasa da bu durum toplumlarda bir çok değişimin de önünü açtı. Birinci paylaşım savaşının ardından genel bir yoksulluk durumu, 1929 krizi ile birlikte yeni fakirlerin oluşumu ilerde belirteceğimiz totaliter anlayışların ortaya çıkışına imkan veren toplumların oluşumuna yol açtı. Çarlık Rusya’sında ki iktisadi ve siyasi problemler Ekim devrimini kaçınılmaz kıldı. Almanya’nın savaşı kaybetmesi ve Avrupa da ki yıkımın yol açtığı yeni sosyolojik durum İspanya’da ve İtalya’da totaliter yönetimlerin ortaya çıkmasına sebep oldu. İkinci paylaşım savaşının ardından totaliter yönetimler popülizmini nispeten kaybetmiş olsa da SSCB varlığını korumuştur.

Kitlesel Hareketler

Kitlesel hareketler bir toplum içerisinde benzer duygu ve düşüncelere sahip insanların bir araya gelmesi ile oluşabilir. Duyguların düşünceler üzerinde ki etkisi de göz ardı edilmemeli. Genel olarak toplumun büyük bir kısmını etkileyen olaylar bu olaydan etkilenme seviyelerine göre benzer duygular hisseder bu duyguların gereği olarak benzer

tepkiler sergiler. Öte yandan toplumun içerisinde yer alan bazı kesimler sürekli olarak benzer duygu ve düşünceleri paylaşır. Toplum içerisinde ki çoğu zaman etnik olarak ayrışan azınlıklar doğal bir kitlesel hareketin örneğidir. Sanayi inkılabının ardından liberalizmin etkisiyle siyasi sınırları aşan ticari ilişkiler ile birlikte yerelde oluşan bir kriz bölgesel bir krizi tetiklemekte ve benzer duygu ve düşüncelerin bir ulusa nispetle daha geniş alanlara yayılmasına imkan tanımaktadır. Ulusun sosyo-ekonomik şartları bu kitle hareketinin üslubunu ve etki sahasını etkilese de benzer temeller üzerinden ilerleyen bu hareketler birbirine benzemektedir. Toplum içerisinde ki değişim taraftarı kitlesel hareketlerin dinamik kesimini temsil etse de bu hareketlerin devamlılığı konusunda önemli bir yere sahip olan yetenekli lider ve nitelikli bireyleri barındırması özellikleri bu hareketleri zorlayan kısmını da oluşturur. Kitlesel hareketin doğuşunun ardından toplum içerisinde tutunma süreci hareketin geleceğini de belirliyor. Belirli bir sayıda ki insanın ideolojik eğitiminin yanı sıra dinamizmini korumak adına dini ritüeller ve dava etimolojisi sürekli kullanmak gerekir.

Totalitarizm

Toplumun büyük bir çoğunluğunu etkileyen savaş, kıtlık ve ekonomik krizin ardından toplum içerisinde ki konumunda değişim yaşayan insanlar toplumun sosyolojik bunalım yaşamalarına sebep olur. Değişimden rahatsız olan bu kesimler yeni bir değişim sürecini başlatmak için toplumun geri kalanından nispeten daha istekli olduğu bir gerçektir. Öte yandan toplum içerisindeki kronikleşmiş sorunlar benzer duygu birikimini sağlayabilir. Son yıllarda şahitlik ettiğimiz Arap Baharı olarak isimlendirilen benzer sosyo-ekonomik koşulları yaşayan bir grup ülkede kıvılcım olarak adlandırılabilir bir vakanın neticesinde toplumun büyük kesimlerinin siyasi iktidarı elinde tutan diktatörlere karşı bir takım ayaklanmalar ve sonrasında devrimler gerçekleşti. Bu devrimleri belirli bir ideolojinin etrafında örgütlenerek gerçekleştirmeseler de belirli duyguları paylaşarak belirli amaçlara hizmet ettiler.

Totaliter anlayışın doğması veyahut güçlenmesi için toplum içerisinde benzer zamanlarda başarısızlık yaşamaları veya zarar görmeleri gerekmektedir. Sistem içerisinde başarısız olan insanlar kendi hatalarını gizlemek adına ideolojilerin geniş havuzunda erimekten imtina etmezler. Bu aşamada genellikle yeni yoksullar veya değişim taraftarı elitler yeni bir değişim sürecini hazırlayacak bir takım fikir yumağını oluşturmaya başlar ve toplum içerisinde ki şartlar doğrultusunda da toplumu etkiler. Siyasi iktidarı hedefleyen bir grup sıkı bir örgütlenme çabasına girer. Sağlam bir örgütlenmenin gerçekleşmesini

sağlaya bilecek durumlardan biride aynı fikirleri paylaşmaktır. İdeolojik eğitim bu durumda önemli bir yer tutar. Benzer fikirlere sahip insanlar bir olay karşısında benzer tepkiler verirler. İdeolojik temele dayanan kitlesel hareketler kendi içerisindeki üyeleri ivedi bir şekilde dönüştürür deyim yerindeyse tek bir parça haline getirir. Belirli bir güçte sahip bir grup iktidarı ele geçirmiş ve siyasi iktidarı ele geçirmenin yollarını arar. Demokratik ülkelerde Hitler Almanya'sın da olduğu gibi seçimle iktidarı ele geçirebilir. Yasal yollarla iktidar değişiminin mümkün olmadığı Çarlık Rusya gibi ülkelerde devrim kaçınılmazdır. Totaliter bir grup devletin argümanlarını ele geçirdikten sonra kendi ideal vatandaş tipi üretmek adına her imkanı kullanır. Siyasi iktidarın dışında kalan diğer kesimler bu toplumsal dönüşüme ayak diremeye kalkarsa totaliter ideolojinin bu kesimlere sunacağı argümanlar kendi ideoloji gerekçeleri ve ideal vatandaş tiplemesinin gereği olarak propaganda yöntemleri ile bu kişileri sindirmektir. Kitlesel bir hareketin oluşmasında hayatın rol oynayan benzer fikirlere sahip kişileri bünyesinde bulundurma durumu daha geniş ölçekte devam ettirilir. Sanattan, spora tüm kurumlar ve kuruluşlar ideolojik eğitimin aracı hale getirilir. Bu fikirleri benimsemek istemeyen kişiler toplum içerisinde dışlanır. Polis devletler olarak bu kesimler sürekli bir kontrol altında tutulur ve sindirilmeye çalışılır.

Sonuç

İnsanlar içerisinde en yetenekli kimseler bile yalnız yaşamaya muktedir değildir, hayatını idame ettirebilmesi için başka bir insanın yardımına muhtaçtır. Bu zorunluluk insanın toplum içerisinde yaşamaya mahkûm eder. Bir arada yaşayan insanlar sürekli etkileşim içerisinde olması hasebiyle birbirlerini etkiler ve dönüştürürler. Toplumsal bir varlık olan insanın tarihinde bir arada yaşamak adına oluşturduğu devlette bu dönüşümden payını almış süreç içerisinde birçok kez farklı formlara bürünmüştür. Teknolojik gelişimlerin çok daha fazla insanın bir arada yaşamasına imkan vermesi ile birlikte siyasi iktidarın önemi de artmıştır. Fransız İhtilali ile ortaya çıkan ideoloji kavramı toplumu ve siyasi iktidarı dönüştürmede etkin bir rol almıştır. Toplum içerisinde büyük değişimlere sebep olan olaylar yeni bir ideolojinin doğuşuna veya mevcut bir ideolojinin güç kazanmasına sebebiyet verebiliyor. İdeoloji etrafında örgütlenen gruplar kendi üyelerini ve etrafındaki insanları dönüştürmek için yoğun bir çaba sarf eder. Belirli koşulların olduğu toplumlarda bu tür ideolojiler geniş kesimlere ulaşabilir. Belirli bir süreden sonra iktidarı ele geçiren bu grup veya ideoloji devletin sağladığı imkanlar doğrultusunda ideolojinin tasavvur ettiği ideal vatandaş tiplemesini yaratmak adına şiddetin bir çok çeşidine

KURTUBA AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER V. ULUSAL ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU
“BİR İNSANLIK SORUNU OLARAK ŞİDDET”

başvurmaktan çekinmez. Yetki ve sorumlulukları tek merkezde toplar ve toplumu kontrol altında tutmaya çalışır. Bu durum devlet içerisinde polislerin güç kazanmasına sebep olur. İdeolojik eğitim hayati bir rol oynar bireysel kimliği yok etmeyi amaçlar toplumu ideolojinin amaçları doğrultusunda kanalize eder Bireyi her alanda taciz eder.

Kaynakça

Hoffer, E. (1978), Kesin İnançlılar (21.Basım), İstanbul: Tur Yayınları.

Arendt, H. (2017), Totalitarizmin Kaynakları/32. Basım), İstanbul, İletişim Yayınları.